

Folyóiratok.

A *Hadtörténeli Közlemények*, a mely Rónai *Horváth* Jenő honvéd őrnagy, a M. T. Akadémia hadtört. biz. előadója kitűnően szakavatott és ügybuzgó szerkesztésében kéthavonként jelenik meg. a magyar hadtörténelem eddigelő nagyon felületesen művelt mozzanatainak szakszerű ismertetését, tanulmányait közli. Hat évfolyama alatt egész hadtörténeli iskolát teremtett. Az oct. folyamán megjelent füzet első cikke: „A miriszlai ütközet, az erdélyiek, Básta és Mihály vajda közt“ *Szádeczky* Lajostól. A miriszlai ütközet nagyfotosságú Erdély történetében, mert ott törték meg az erdélyi felkelő hadak Básta kassai kapitány segélyével Mihály oláh vajda zsarnok uralmát Erdély felett. Hadászatiilag is igen érdekes az ütközet, főkép miután egy egykorú (a csatában részt vett) olasz tiszt leírta hadászatiilag. a kinek munkájából a csata terve is közölve van, a Mihály vajda arcképével együtt. *Koncz* József közleménye „Adatok a bujdosó magyarok küzdelmeihez“ a gr. Telekies m.-vásárhelyi levéltárból azokat a leveleket közli, melyek az Akadémia kiadásából kimaradtak, 1672—1678-ból *Bárczay* Oszkár „Két hadi esemény a XIII. évszázadból“ cz. a. a muhi csata és morvamezei ütközet hadászati tanulságairól értekezik. *Szepesi* G. Zrinyi iratokat közöl a bécsi cs. és k. hadi levéltárból 1603-ból, melyek VI. Zrinyi Miklóstól, a szigetvári hős unokájától és a költő-hadvezér nagybátyjától származnak s Muraköz védelmére vonatkoznak. Rónai *Horváth* Jenő „A magyar hadtörténetről az ezredéves kiállításon“ írva bemutatja és ismerteti a részletes tervezetet s több szép eszmét pendít meg, pl. a kiállítás tárgyaiból egy *Magyar Hadtörténeli Múzeum* felállítását. A *Tárca* rovatban kisebb közlemények zárják be a tartalmas füzetet. R. *Horváth* Jenő Pozsonyból is, a hová szolgálati okokból áttételezett, ép oly jól szerkeszti e füzeteket, mint azt előbb tőle a fővárosból megszoktuk volt.

— A *Századok* oct. füzetét *Komáromy* András „Egy hamis pénzverő a XVI. sz.“ cz. cikke nyitja meg, mely egy érdekes kortörténeli fejezet arról, hogy mennyire el volt akkor terjedve a hamis pénzverés a főurak (Dobók, Homonnayak, Rákóczyak stb.) udvarában s egy bizonyos Miklós mesternek e téren való működésével foglalkozik, saját vallomásai alapján. *Óváry* Lipót Nápolyi Johanna történetéből a harmadik és befejező közleményt nyújtja. *Pór* Antal történeli jelenetek korhú rekonstruálásához néhány újabb epizodot beszél el: Erzsébet útját Olaszországba 1343—44; Bazarábia Sándor havaseli vajda meghódítását 1344.; A tatárokon vett győzelmet 1345.; Endre hg. meggyilkoltatását Aversában 1345.; A zárai békekötést 1358.; s az 1351. országgyűlést. — *Harmath* Károly egy XVI. sz. érdekes emlékkönyvet ismertet a pozsonyi ev. lyceum könyvtárból, a mely emlékkönyv nagyon előkelő egyéné lehetett, mert Miksa császár-király névalírásával kezdődik s előkelő tört. személyekével folytatódik. A történeli irodalom és tárcza rovata gazdag és változatos.

Az *Archeologiai Értesítő* oct. füzetében F. Cumont a magyarországi Mithras emlékekről értekezik, kimutatván, hogy Itálián kívül Magyarországon van a legtöbb Mithras-emlék, a keleti kereskedők és főkép római katonák magukkal hozván ide nemzeti isteneik tiszteletét. Az emlékek és leletek gazdag

sorozatából kiemeljük *Nagy Géza* tanulmányát: a hun-avar és magyar pogánykori sírleletek jellemzését. *Mihalik József*: hazai ötvösségünk történetéhez nyújt becses adalékokat. *Bárczay Oszkár* Családi czimerek hazai emlékeken cz. a. a Sibmacherféle czimeres könyv rengeteg sok új magyar czimereit sorolja elő.

Az *Irodalomtörténeti Közlemények* 3-ik füzetében *Váczy János* mutatja be „Berzsenyi Dániel élete“ cz. akadémiai jutalmat nyert jeles művének egy fejezetét. *Kanyaró Ferencz* „Kádár István éneké“-vel foglalkozik. Kimutatja Szalárdy Síralmas Krónikája után, hogy Kádár II. Rákóczy Gy. egyik portyázó csapat-vezére volt, ki 1658-ban esett el Berettyó-Újfalúnál. Az ének alig egy-két évvel ez után az esemény után keletkezett. Ezután kimutatja az eddigi kiadások s főleg a Philologiai Közlöny márcziusi füzetében megjelent „editio princeps“ hiányait. *Thúry József* „Szilágyi és Hajmási históriá“-jának történeti alapját világítja meg. Bebizonyítja, hogy a monda hősei élő tört. személyek. Szilágyi Mihály, Mátyás királyunk nagybátyja és Hajmási László temesi főispán volt. A szultánleány nem lehet más, mint I. Murád unokája. A mondabeli esemény 1449-ben történt s versbeli feldolgozása a XVI. sz.-ból való. Utánna *Belják B. Pál* tesz „Megjegyzéseket a hűmonda kifejléséhez.“ *Szeremlei Barna* egy érdekes labancverset közöl az 1681. országgyűlésről. A gazdag adattárból kiemeljük *Hell Miksa* leveleit és *Nagy István* érdekes közlését *Barcsay Ádám* feleségéhez írt leveleiből. Mellékelve kapjuk a megelőző évfolyam kimerítő név- és tárgymutatóját.

K—ó.

A *Keresztény Magvető* sept.-octoberi füzetében *Bravsa Sámuel* ismerteti „Egy új vallás“ cz. alatt *Müller Miksa* után a buddhizmust, mely ma már csak Párisban több mint 30,000 követőt számlál *ker. buddhisták* nevezete alatt. *Kanyaró Ferencz* „Unitár. történetírás és Kálvinorthodoxia“ cz. polemiájából a 6-ik közleményt adja. A folyóirat állandó levelezője, *Charraud*, terjedelmes „Párisi levelet“ közöl *Hyacinthe* atyáról s a francia protestánsok munkásságáról a XIX. sz.-ban. Ezután *Berde Mózes* meleghangú nekrológja következik s a nemes örökhagyó végrendelete egész terjedelmében. Végül *Kanyaró F.* ad hírt *Enyedi György* XVI. sz.-beli híres unitárius püspök egy ismeretlen munkájáról, melyet a tordai gimnázium könyvtárában talált, s mely nem más, mint *Heliodorus ismeretes görög regényének latin fordítása 1592-ből.*

K—ó.

— Az „*Akadémiai Értesítő*“ okt. füzetében szakunkba vágó közlemények a következők: Nemzeti szellem a philosophiában, *Alexander Bernát* székkfoglalója kivonata; és a Pécz nemzetség öröködési pere 1425—33, *Nagy Iván* r. t. székkfoglalójának kivonata.

— A *Történelmi Tár* f. é. IV. füzete sok új történelmi anyagot hoz napfényre, egy csomót a Rákócziak levéltárából közöl *Szilágyi S.*, a gr. Esterházy család pápai levéltárát ismerteti és regestáit közli *Reizner János*; az erdélyi káptalan levéltárait *Béke Antal*; a Draskovichok trakostyáni levéltárából nagybecsű leveleket ad *Szerémi* (Odescalchi Arthur hg.) *Barabás D.* Udvarhelymege levéltárából közöl okleveleket Erdély történetéhez, *Kvacsala János* és *Wibling K.* II. Rákóczy György uralkodó-a történetéhez. A vegyes közlések közt minket leginkább érdekelnek Erdély emlékérméi, melyeket *Posta Béla* és *Tergina Gyula* állítottak össze.

— Az „Erdély“ oct. füzetét *Gagyi Samu*: Fogarasi turistasági viszonyok cz. cikke nyitja meg; *Boér Miklós* a Szilágyvármegyei Szamosvölgyről ír (szép képekkel illusztrálva); dr. *Hankó Vilmos* Erdély ásványvizeit ismerteti: dr. *Hermann Antal* a hegyek kultusáról Erdély népeinél írt emlékeztését végzi be.

— Az *Etnographia* jul—szept. füzeté most jelent meg dr. *Munkácsi Bernát* ügyvivő alelnök szerkesztésében. Közleményei: A magyar népies halászat műnyelve *Munkácsitól*; A gyermek a magyar néphitben *Wliskochnétól*; Gyermekijesztők és rablók nyelvahagyományainkban *Kálmány Lajostól*; Potló adatok a körömről való néphithez. *Hermann* Antaltól; Egy magyar meserégi szó-lás eredete *Munkácsitól*.

— *Egyetemes Philologiai Közöny.* A novemberi, IX. füzet végét hozza *Bárdos Remig* érdekes tanulmányának: „*Lucanus és Vergilius*“ és kezdetét *Kalmár Elek* „*Petőfi János vitéz népies elemei*“ című cikkének. *Varjas István* kritikái adalékokat közöl a *Statius* Thebaisához írt scholionokhoz; *Szathmáry* pedig befejezi a „*Kazinczy és Toldy*“ közötti viszony ismertetését. *Krausz Sámuel* latin nyelven szolgáltatt adalékokat a görög és latin szótárakhoz a héber segítségével értelmezvén a *μύλον, furna, σπόγγος, συντηρήσις, ζιζουλοι* szokat. — A hazai irodalom rovatban *Némethy Géza* meleg hangon ajánlja *Platon* válogatott művei I. kötetét *Péterfi Jenőtől* fordítva és bevezetéssel ellátva; *Katona Lajos* dicséri *Herder* *Cid* románczai 3. kiadását *Heinrich Gusztávtól*; *Pecz Vilmos* elismeréssel mutatja be *Homer* *Odysseája* fordítását *Kempff Józseftől*. Program-értekezések közül ismertetve vannak: *Rácz E.* Tanulmányok a rómaiak erkölcsiéről, mindennapi foglalkozásai és szokásairól. *Vajda K.* *Daphnis* és *Chloë* fordítás *Longusból*. *Schuber M. A.* költészet szerepe a középiskolai nevelésben. *Dergách S.* A német nyelv és irodalom tanítása gymnasiumainkban. *Horváth C.* Codex-irodalmunk példái és a *Példák* könyve. A füzet végén érdekes „*Vegyese*“ vannak. —i —s.

— *A Földrajzi Közlemények* f. évi V. füzetében dr. *Kövesligethy Radó* a föld alakjáról értekezik; *Findura Imre* *Esztergom vármegyét* ismerteti helyrajzi és statisztikai szempontból. *A Könyvészet* rovatában dr. *Márki Sándor* falitérképét Európáról a magyarok honfoglalása idejében; nagy méltánlyással ismerteti *Lauko Albert*.

— *A Turul* f. é. 3-ik füzetében *Karácsonyi János* dr. a gr. *Csákyak* és *Becskeyek* őseiről közöl családtörténeti tanulmányt; dr. *Komáromy András* a borsodi és ugoccai *Szirmayakról* (3 közl.): *Petrovay György* a *Dolhai-család* eredete, leszármazása és története (1366—1708) 2-ik közleményét adja; *Kandra Kabos* az egri püspökök pecséiteit ismerteti; *Nagy Géza* az *Árpád-ház cz. a.* *Wertner Mór* „az *Árpádok* családi történeté“-t bírálja. *N. Szepessy Béla* a négyesi *Szepessy-család* leszármazását folytatja, *Csergheő Géza* a *buthkai Viczmándy* családról ír. *A Vegyes* rovatban, a *Szecsódy-család* 1418. czímerét mutatja be *Nagy Imre*, a *Viczay* és *Héderváry* család eredetéről ír *K. A.*, a *kihalt rátóthi Gyulaffy-család* grófi diplomáját és czímerét ismerteti. *H. G. D.*, a *kassai ev. ref. egyház* pecsétjét (1666) *Illéssy János*, az *Inezédi* és *kiágazása* a *br. Jósinczi* családról ír *Kiss Bálint*. Végül *Kandra Kabos* becses összeállítást kezd meg az egri káptalan hiteles helyeinek családjairól.